

7. Терно С. О. Розвиток критичного мислення старшокласників у процесі навчання історії. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 275 с.

Старжець В. І.,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри історії,
теорії держави і права та філософії*

*Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»*

м. Рівне

Зарічнюк Н. Р.,

*заступник директора з виховної роботи
Обарівський ліцей Городоцької сільської ради
Рівненський район Рівненської області*

с. Обарів

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ОБАРІВСЬКОГО ЛІЦЕЮ

У сучасному освітньому процесі головна увага зосереджена на формуванні ключових та предметних компетентностей учнів, які в майбутньому сприятимуть становленню успішного громадянина, адаптованого до сучасних умов життя. Події, які ми переживаємо зараз свідчать, що відновлена у 1991 році незалежність потребує постійного захисту і глибокого розуміння, критичної оцінки того що відбувається навколо нас. В сучасних умовах російської агресії суспільствознавча освіта виступає основою історичної пам'яті, національної самосвідомості, правової культури і поведінки, формування гідності у молодого покоління. Збалансоване поєднання навчального і виховного процесу сприятиме застосуванню учнями теоретичних знань під час розв'язання життєвих проблем, розвитку критичного мислення та формуванню історичної пам'яті щодо репрезентації нашого минулого.

У цьому контексті особливого значення набуває роль дисциплін громадянської та історичної освітньої галузі. Передусім йдеться про подолання нав'язаних радянсько-російською пропагандою викривлених уявлень про українську історію, замовчування злочинів радянського тоталітарного режиму, фальсифікація історії Другої

світової війни, дискредитація борців за незалежність України у ХХ ст. (УНР, ОУН, УПА, дисидентів), поширення дезінформації щодо ЗСУ [4, с. 61]. Актуальність ролі історії в сучасній політиці пам'яті зумовлена ідеологічною війною, провідну роль у якій відіграє специфічна «гуманітарна зброя», що застосовується РФ для деструктивного впливу на свідомість населення України [7, с. 58], що має на меті демонтаж нашої державності.

Розвиток в учнів особистісного ставлення до історичних фактів (явищ, подій, діяльності людей) є основою для формування аксіологічних умінь, які у підсумку забезпечують здатність учня давати оцінку історичному розвитку. Визначення школярем власних позицій щодо суперечливих чи проблемних питань історії є важливою складовою розвитку історичної пам'яті та національної самосвідомості особистості. Формування аксіологічних умінь забезпечується через наступні взаємопов'язані компоненти: пізнавальний; емоційний; процесуально-поведінковий [6, с. 130].

На уроках та практичних заняттях варто зосереджувати увагу на формуванні та вдосконаленні вмінь працювати з різними видами джерел та критично їх оцінювати, узагальнювати вивчене, обмірковувати, висловлювати власне ставлення до історичних фактів або діячів [7, с. 60]. Така форма організації освітньої діяльності якнайкраще сприятиме формуванню історичної пам'яті та індивідуальної громадянської позиції.

Пошуково-дослідницька робота є ефективним засобом виховання у підростаючого покоління основ громадянської свідомості та патріотизму. Центральне місце в дослідницьких пошуках юних науковців має займати вивчення історії рідного краю [5, с. 18]. В Обарівському ліцеї ці завдання ефективно реалізуються під час роботи гуртка «Історичне краєзнавство», результати учнівських проєктів і науково-дослідницькі роботи є переможцями МАН та низки інших конкурсів.

Кожна молода людина є активним учасником розбудови громадянського суспільства, відіграє в ньому важливу роль та несе відповідальність у процесах прийняття рішень на всіх рівнях, які впливають на її життя. На сучасному етапі розвитку українського суспільства найактуальнішим є саме національний аспект соціалізації особистості, свідоме віднесення учнями себе до української нації, відчуття себе її частиною, підготовка до активної участі в житті української держави [1, с. 45].

Виховна робота є невід'ємною і важливою складовою освітнього процесу в Обарівському ліцеї. Яка виконується відповідно до Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та Обласної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання у Рівненській області на 2021–2025 роки [2].

Виховна робота педагогічного колективу ліцею у 2023–2024 н. р. ґрунтувалася на проблемній темі: «Оновлення змісту виховання у школі, форм і методів виховної роботи на основі гуманізації та демократизації» (Відповідно до Програми «НУШ» у поступі до цінностей, затвердженої Національною академією педагогічних наук України). Мета виховної роботи ліцею – сформувати морально-духовну особистість, яка успішно реалізується в соціумі як громадянин і патріот.

У закладі налагоджено тісну співпрацю з волонтерським фондом «Руєвіт», учні, працівники ліцею, вчителі активно долучаються до плетіння маскувальних сіток, виготовлення окопних свічок для допомоги захисникам України. Від початку війни у закладі виготовлено майже 300 маскувальних сіток. Слід зауважити, що педагогічний колектив Обарівського ліцею нагороджений подяками та грамотами за тісну співпрацю з окремим 14 батальйоном «Поліська Січ». За ініціативи учнівського самоврядування усі класні колективи активно долучилися до проведення благодійних ярмарків та збору необхідних засобів, продуктів харчування для воїнів ЗСУ. Сумарно було зібрано 106 000 гривень [3]. За ці кошти було придбано сучасний кабель для зв'язку та 4 розвідувальні дрони. Діти постійно малюють малюнок та пишуть листи воїнам, що перебувають на лікуванні у шпиталях.

Лідери учнівського самоврядування Обарівського ліцею стали активними учасниками спільного флешмобу учнівського самоврядування закладів освіти Городоцької ОТГ до Дня єдності. До другої річниці початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, було проведено поетичний відеофлешмоб «Украдена весна», активними учасниками якого стали учні 2-6 класів та їх класні керівники [3].

Наші вихованці стали учасниками Всеукраїнської акції «Волонтери Св. Миколая – воїнам ЗСУ. Зокрема учень 11 класу Станіслав Якобчук записав у власному виконанні свій авторський вірш-посвяту воїнам ЗСУ, а хореографічний ансамбль модерн-джазу

«Ритм» виконав танцювальний номер «Повертайся живим» [3]. Лідери учнівського самоврядування ліцею брали активну участь в роботі молодіжного пластового вишкільного центру в с. Волошки Рівненського району. Також наш заклад тісно співпрацює з КЗ «Рівненська обласна наукова універсальна бібліотека». Зокрема учні 10-11 класу стали активними учасниками заходу, приуроченому річниці трагічних подій в урочищі Сандормох. Учні 5-7 класів брали участь у квесті, присвяченому вивченню історії нашого міста, під назвою «Мандруємо вулицями Рівного з Гудзиком Сергія Яблоцького» [3].

Отже, значні можливості для формування модерної історичної пам'яті підростаючого покоління українців мають суспільствознавчі дисципліни, насамперед історія. В молодіжній політиці Української держави спостерігається позитивна тенденція щодо охоплення юнацтва своїм впливом. Водночас, актуальним є активізація шкільної виховної та гурткової роботи щодо національно-патріотичного виховання, тактичної медицини та військової підготовки учнівської молоді. Одним із важливих завдань освітнього процесу в Обарівському ліцеї є протидія російським історичним міфам і пропаганді та водночас формування україноцентричного погляду молоді на власну історію.

Література:

1. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.
2. Обласна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання у Рівненській області на 2021–2025 роки. URL: <https://www.rv.gov.ua/npas/pro-oblasnu-cilovu-socialnu-programu-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-u-rivnenskiy-oblasti-na-2021-2025-roki-365-2021>
3. Офіційна сторінка Обарівського ліцею на Facebook. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100057288556698>
4. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України: аналітична доповідь / За заг. ред. В. М. Яблонського. Київ: НІСД, 2019. 144 с.
5. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2005. № 23. С. 18.

6. Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: метод. посіб. Київ: «Конві прінт», 2018. 208 с.

7. Старжець В. І. Виховний потенціал молодіжної політики ОУН в умовах сучасної інформаційної війни. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2022. Вип. 6(58). С. 280–286. DOI <https://doi.org/10.26661/zhv-2022-6-58-27>

Лонацька Н. М.,

кандидат історичних наук, доцент,

*доцент кафедри історії, теорії держави і права та філософії
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука»
м. Рівне*

МЕТОД УСНОЇ ІСТОРІЇ І ЙОГО ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Усна історія – це «новий науковий напрям в історії, що інтенсивно розвивається з другої половини ХХ ст.» [7]. «Метод дослідження усної історії – глибинні інтерв'ю біографічного характеру (як правило із застосуванням аудіо- та відеотехніки), за допомогою яких здійснюється фіксування суб'єктивного знання окремої людської особистості про епоху, в якій вона жила» [7].

У США ще в 30-40-х роках ХХ ст. усна історія визначалася вже як окрема галузь історичного знання. Утвердження її реалізовувалось у 60-70-х роках ХХ ст. Це було пов'язано із значними змінами і зрушеннями в гуманітаристиці. «Постмодерна філософія, т. зв. «лінгвістичний поворот» (linguistic turn) та структурна антропологія значною мірою сприяли формуванню «нової історичної науки» й антропологізації історії. Усі ці зміни призвели, серед іншого, й до руху за «історію знизу» та пов'язаного з ним зацікавлення усною історією в Європі (Великобританія, Італія Німеччина й Франція)» [4]. Якщо тривалий період історики здебільшого звертали увагу на діяльність відомих постатей в історії, то у згаданий час, центр їхньої уваги був зосереджений і на історії звичайних людей, переважно дискримінованих груп, а саме тих, хто часто не міг розповісти свою